

KİTAP İNCELEMESİ/BOOK REVIEW

Göç ve Din: Disiplinlerarası Bir Yaklaşım,

Editörler: Mehmet Ali KİRMAN ve İlbey DÖLEK, 2021

(Ankara: Astana Yayıncılık, 206 Sayfa)

ISBN : 9786257624572

Anıl BADI

ORCID: 0000-0003-1466-5372

Yüksek Lisans Öğrencisi, Mustafa Kemal Üniversitesi Göç Araştırmaları Ana Bilim Dalı, Hatay/Türkiye,
anilbadi@hotmail.com

Makale Bilgisi/Article Info: Geliş/Received: 24.10.2021 Düzeltme/Revised: 07.11.2021
Kabul/Accepted: 08.11.2021

Atıf / Cite as: Badi, A. (2021). Göç ve Din: Disiplinlerarası Bir Yaklaşım, editörler Mehmet Ali KİRMAN ve İlbey DÖLEK (Ankara: Astana Yayıncılık,2021). Antakiyat, 4(2), 389-393

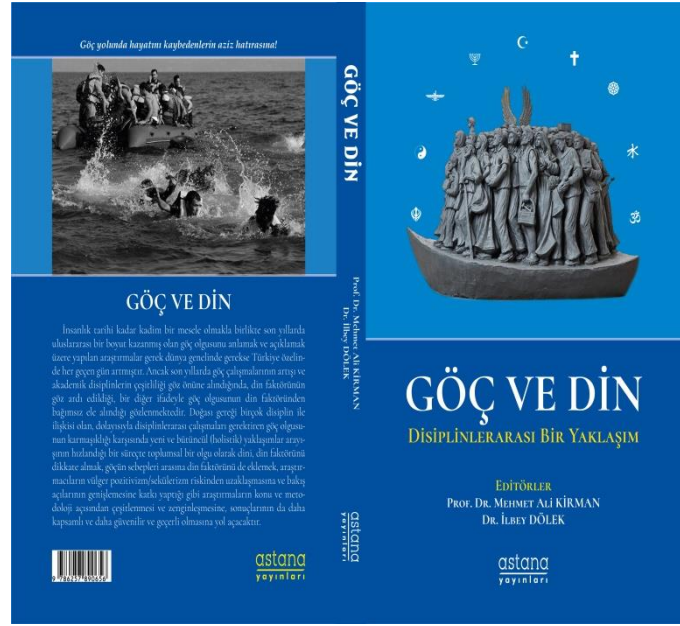
Öz

İnsanlığın kendisi kadar eski iki olgu olan göç ve din arasındaki ilişki, ülkemizde sosyal bilimler alanında diğer konu başlıklarına oranla nispeten yeni çalışılmaktadır. Bu bakımdan alan yazınında önemli bir eksikliği giderilmesine katkı sağlamak ve yapacakları araştırmalarda bu iki olgu arasındaki ilişkiden yararlanacak araştırmacılar için hazırlanan **Göç ve Din: Disiplinlerarası Bir Yaklaşım** kitabı, farklı disiplinlerden gelen farklı bakış açılarına sahip akademisyenlerin çalışmalarından oluşmaktadır. Bu sebeple kitapta disiplinlerarası bir yaklaşım ve ilerleyiş mevcuttur. Bu inceleme, Göç ve Din kitabının içeriği hakkında okuyucuyu bilgilendirmeyi amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Göç, Din, Disiplinlerarası Araştırma

Göç ve Din: Disiplinlerarası Bir Yaklaşım, M. Ali KIRMAN ve İlbey DÖLEK (Ed.), Astana

Yayınları, Ankara, 2021, 206 sayfa, ISBN: 978-625-7624-57-2.

Göçmenin elinde eski yaşantısından kalan bir avuç tozudur. Evi, sevdikleri, anıları kısacası eski yaşamı o toz tanelerinin içindedir. Sahip olduğu bu taneler önünde uzanan ve ilk adımda içinde birçok korku ve belirsizlik barındıran yeni yaşamın harcıdır. Göç sonrası yaşam, bu tozlar üzerinde şekillenecektir. İnsanlar, yeryüzünde var oldukları ilk andan beri bir hareket halindedir. İşte tam da bu sebeple göç kavramı, insanlık kadar eskidir. Göç aslında insanlar kadar canlıdır ve tarih boyunca kendini farklı alanlar ve bağlamlar çerçevesinde yenileyip değişik başlıklar ve formlar halinde var olmuştur. İnsanlar tarih boyunca yaşam şartlarını iyileştirmek, bilinen coğrafyaların dışında yerler keşfedip öncü olmak, ülke sınırlarını genişletmek, dini inanışlarını yaymak gibi farklı amaçlarla bir yerden diğerine göç etmişlerdir. Ardında yatan bu çeşitli sebepler, farklı göç türlerinden bahsetmeyi mümkün kılar. Bu göç türlerinden biri de din temelli göçlerdir. Din, kısaca kişinin sahip olduğu inanç ve inanış biçimi olarak tanımlanabilir. Tarih boyunca insanlar hem mensup oldukları dini yaymak amacıyla bir diyardan diğerine göç etmiş, hem de dinleri sebebiyle yurtlarından edilmiş ve o toprakları terk etmişlerdir. Dünyada ve ülkemizde göç kavramı ve ardındaki sebepler araştırılırken interdisipliner yaklaşım temelinde birçok alandan yararlanılmaktadır. Ancak, din olgusu ve göç hareketlerine etkisi ülkemizde henüz yeni bir araştırma konusudur. İnsanların dini inanışları ve göç arasındaki ilişki, kültürel bir kavram olarak dinin göç hareketlerini meşru kılması ve bazı durumlarda gerekli sayması gibi faktörler göç çalışmaları alanında din konusunun da gündeme gelmesine ve yarattığı etkiyi araştırmaya sebep olmuştur.

Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Göç Araştırmaları Ana Bilim Dalı akademisyenlerinden Prof. Dr. Mehmet Ali KIRMAN ve Dr. Öğretim Üyesi İlbey DÖLEK

editörlüğünde hazırlanıp göç yolunda hayatını kaybedenlerin anısına ithaf edilen **Göç ve Din: Disiplinlerarası Bir Yaklaşım** isimli bu kitapta, din ve göç kavramları arasındaki ilişki farklı çalışma alanlarına mensup akademisyenlerin çeşitli bakış açılarıyla ele alınmaktadır. 206 sayfalık kitapta Takdim, Önsöz, Giriş kısımlarının ardından 11 bölüm yer almaktadır.

Kitabın ön kapak görselinde, göç ve din arasındaki ilişkiyi konu edinen, Timothy SCHMALZ'ın 2019 tarihli "Angels Unawares" heykeli ve birçok dini inanışın sembolleri yer almaktadır. Heykel, farklı kültürlerden gelmelerine karşın göçmenlerin aynı gemide yer alan yolcular olarak betimler ve geminin içinde melek kanatları onlara eşlik eder. Heykel bu şekilde her bir göçmenin, aslında kutsalın yansıması olduğuna dikkat çeker.

Takdim kısmında Göç ve Din ilişkisi alanında bilimsel çalışmalara sahip, Hitit Üniversitesi'nden Prof. Dr. Yakup COŞTU; göç, göç süreci ve din kavramları hakkında kısa bir açıklama yaparak eserde ele alınan konular hakkında okuyucuyu bilgilendirmektedir.

Önsöz kısmında editörler Prof. Dr. Mehmet Ali KIRMAN ve Dr. Öğretim Üyesi İlbey DÖLEK göç ve göç araştırmaları hakkında bilgi vererek, göç meselesine bir arka plan sağlayarak göç ve din ilişkisinden bahsetmektedir. Bu ilişkinin nispeten yeni çalışılan bir alan olduğu vurgulanmıştır. Göç alan yazınında, din ve göç ilişkisi üzerine yazılmış mevcut kitap sayısındaki eksikliği gidermek amacıyla da hazırlanan bu eserde ele alınan çalışmaların ilk kez basıldığını belirtilmiştir.

Önsöz kısmının ardından, **Göç ve Din: Disiplinlerarası Bir Yaklaşım** kitabının göç yolunda yaşamını kaybedenlerin anısına yazıldığı ifade edilmiş ve kitaba bir Göçmen Ağıdı eklenmiştir. Ağıt, Dr. Yalçın ÇETİN tarafından kaleme alınmış olup; göç etmek ve doğduğu topraklardan uzaklaşmak durumunda kalan göçmenlerin tecrübe ettiği acı, üzüntü ve ikilemleri göstermesi açısından önemlidir.

Giriş kısmında göç kavramı ve tanımı üzerine göç araştırmaları alanında mevcut perspektifler ile göç olgusunun sebepleri, sayısal veriler ve resmi istatistiklere yer verilmiştir. Ayrıca göç olgusu ve sosyal bilimler ile ilişkisi üzerinde durulmuştur. Göç araştırmalarının değişen ve gelişen doğası sebebiyle son zamanlarda din faktörünün de araştırmacılar tarafından üzerinde çalışılan bir konu olduğu vurgulanıp üç ilahi dinde (Yahudilik, Hristiyanlık, İslamiyet) de yer edinmiş göç olgusunu ele alan yayınlara değinilmiştir.

Giriş kısmı içinde ayrıca kitapta mevcut olan 11 bölüm ve içerikleri hakkında bilgi verilmiştir. Bu bölümlerin de konu bütünlüğünü korumak için kendi aralarında kategorize edilip 4 ana başlık altında toplandığı belirtilmiştir. Bu başlıklar; Göç ve Metodoloji (4 bölüm), Yahudilik ve Hristiyanlıkta Göç (2 bölüm), İslam'da Göç: İlk/Erken Dönem (3 bölüm) ve İslam'da Göç: Geç Dönem (2 Bölüm) olarak

isimlendirilmiştir. 4 temel bölümde yazılmış metinlerin içerikleri, işlenen konular ve özellikleri kısaca giriş kısmında tanıtılmıştır. Ayrıca eserin ortaya konmasında, alanda göç ve din kavramları arasındaki ilişki üzerine mevcut kapsamlı bir çalışma olmamasının etkili olduğu vurgulanmış, eserin bu konu hakkındaki Türkçe kaynak eksikliğinin giderilmesine fayda sağlamayı amaçlandığı ifade edilmiştir. Bölümlerin intihal oranlarının ilgili kısımlarda dipnot olarak verildiği ve bu bölümlerin daha önce herhangi bir yerde yayımlanmamış olduğu belirtilmiştir.

Göç ve Metodoloji isimli bölümde, göç araştırmalarını yöntem, felsefe ve etik üzerinden inceleyen çalışmalar mevcuttur. Bu çalışmalarda sırasıyla göç araştırmalarında kullanılan metodolojiler ve çalışmalara katkıları ile eksik yönleri, göç ve göçün ardındaki felsefenin sorular sorularak temellendirilmesi, göç ve göçmen etiği gibi konular ele alınmıştır. Bölüm sonunda yer alan “Türkçe Göç Yazını Üzerine Bir Araştırma” isimli çalışma ile Türkiye’de mevcut göç çalışmalarının ve göç hakkında kaleme alınan eserler hakkında bir araştırma yapılmıştır. Araştırma sonucu elde edilen veriler analiz edilip tablo haline getirilmiş ve özet halinde okuyucuya sunulmuştur (s. 25-85). Bu bölümde çalışmalarda verilen tablolar ve şekiller, göç alanında henüz çalışmaya başlamış araştırmacılara, ihtiyaç duyulan bilgiyi tek seferde ve tablo üzerinde karşılaştırmalı olarak sunduğundan büyük kolaylık sağlayacaktır. Ancak bölümde mevcut eserlerde, kısmen de olsa, göç kavramı açıklanırken tekrara düşüldüğü gözlemlenmektedir. Göç felsefesi ve etiği gibi soyut kavram ve konuların tartışıldığı çalışmalar somut olay ve verilerle desteklense de daha farklı çerçevelerden örneklerle çoğaltılması ve içeriğin bu şekilde geliştirilmesi bu kavramların anlaşılmasına büyük katkı sağlayacaktır.

Yahudilik ve Hristiyanlıkta Göç bölümünde yer alan 2 kısımda ise bu dinlerin ve pratiklerinin göç olgusuna etkileri üzerinde durulmuştur. Yahudilik’te mevcut Aliya (geri dönüş göçü) ve yerleşme algısının temelini dini kitaptan ve bir dine mensup insanlardan aldığı belirtilmiştir. Hristiyanlık’ta da dini kitap ekseninde bir temellendirme anlayışının görüldüğü ifade edilip, kutsal kitapların ve öğretilerin göçe etkisi üzerinde durulmuştur. Ayrıca Hristiyanlık’ın yayılmasında dini göçlerin de önemi olduğu vurgulanmıştır (s. 113-46). Bölüm genelinde sadece iki din ve bu dinlerin temelinde mevcut en çok bilinen göçler üzerinde durulmuştur. Bu bölüme bir de Haçlı Seferleri ile meydana gelen göç dalgası ile bu hareketliliğin Anadolu coğrafyasındaki yansımalarını inceleyen bir çalışma eklenebilirdi.

İslam’da Göç: İlk/Erken Dönem isimli üçüncü bölümde İslamiyet’te mevcut göç tanımları, türleri ve bu tanımların farklı bağlamlarda farklı anlamlarda kullanılmaları üzerinde durulmuştur. Göç olgusu; Kur’ani bakış açısı, hadislerdeki göç ve ilgili kavramların kullanımı ile İslam Hukuku’nda göç başlıkları altında incelenmiştir. Bölümde, İslamiyet’in gerekli durumlarda göçü zorunlu kıldığı vurgulanmış ve gerek dilde mevcut kelimelerin gerekse hukuk kavram ve kurallarının bu doğrultuda gelişim

gösterdiği belirtilmiştir (s. 127-75). Kitabın göç ve din ilişkisine ilgi duyan ya da bu alanda profesyonel çalışmalar hazırlamak isteyen çalışmacılar için öncü bir eser olarak hazırlandığı düşünülünce, bölümde kullanılan dil ve terimlerin, nispeten basitleştirilerek veya daha detaylı şekilde açıklanıp kullanılmasıyla hem bölümün hem de mevcut makalelerin daha iyi okunup temellendirilmesine yardımcı olacağı söylenebilir.

İslam'da Göç: Geç Dönem isimli son bölümde Tasavvuf ve manevi göç olgusu ile Türk-İslam Edebiyatı'nda göç kavramları ele alınmıştır. Belirtilen dönem ve alanlarda mevcut eserler üzerinden yapılan incelemeler ile göç olgusu ve varlığı vurgulanmıştır. Bu doğrultuda, bu bölümde İslam'a ve Mutasavvıflara göre göçün maddi ve manevi boyutlarına ek olarak göç olgusunun ve deneyimlerin dönemin edebi eserlerindeki yansımaları üzerinde durulmuştur (s. 177-206). Bölüm genelinde kullanılan edebi dilde mevcut terimlerin makalelerden önce detaylıca açıklanması, bu araştırmaların daha rahat bir şekilde okunmasını kolaylaştıracak ve konunun okur tarafından daha iyi kavranmasına yardımcı olacaktır.

Göç ve Din: Disiplinlerarası Bir Yaklaşım kitabı genel hatlarıyla değerlendirildiğinde gerek konusu gerekse içindeki bölümler ile Türkiye'de mevcut göç araştırmaları alanına katkı sağlayabilecek niteliğe sahiptir. Göç ve din olguları arasındaki ilişki ve dinin göçlere etkisi araştırmacıların nispeten yeni çalışmaya başladığı alanlardır ve bu konuda mevcut Türkçe eser sayısı azdır. Farklı disiplinlere mensup öğretim üyelerince hazırlanan bölümler, alandaki bu eksikliğin giderilmesine yardımcı olarak önümüzdeki yıllarda ortaya konacak yeni eserlere yol gösterecektir. Eserde çalışması mevcut kadın araştırmacı sayısı birdir. Bu sebeple, eser genelinde çalışma sahibi kadın ve erkek yazar sayılarının daha dengeli bir şekilde dağılımı teşvik edilebilirdi. Ayrıca göç ve din ilişkisini metodoloji, Yahudilik ve Hristiyanlık'ta göç olgusu, İslam'da İlk/Erken Dönem'de ve Geç Dönem'de Göç başlıklarında inceleyen esere göç ve din ilişkisinden hareketle yorum yapılacaktır ve kapsamı daha genişletecek bir çalışma olarak Kadın, Din ve Göç isimli bir bölüm eklenebilirdi.